

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravnništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega in hrvatskega dela Jože Pahor. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 30.— Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 10

V Trstu, 15. maja 1926.

Leto VII.

O mladinski vzgoji

II.

Ce hoče mladina uspešno poseči v javno življenje, pa če tudi le v kulturnih organizacijah, mora vedeti, kaj hoče, in pred vsem: mora biti sama vzgojena. Vzgojena, pravimo, in ne morda šolana.

Mladi svet in posebno dijaštvo meni, da je poklicano v javnost radi svojega znanja. Še več, čuti se predestinirano celo za tako zvana vodilna mesta, ki so sicer še v oblakih, ki mu pa gredo, ker se lahko izkaže s tolikimi in tolikimi spričevali in diplomami in ker študira za ta — mesta. Če tudi ni vselej in povsod domišljavosti, ki bi netila tako prepričanje, pa se dobe ljudje, ki z laskanjem kvarijo mladini pravo pojmovanje njenih nalog v življenju, pa bodisi v sedanjosti ali prihodnosti.

Značilno za mladino je, da omalovažuje vse obstoječe. Ne pozna malikov, ne klanja se bogovom, raje se spušča v boj proti njim. Mlad človek je podoben mislečemu človeku: vedno je v njem vsaj iskrica upora. Prekipevajoč energije podcenjuje tudi največje stvari, in ne vaje pravih, realnih mer in treznega presojanja ne čuti točnega razmerja med človekovo voljo in njegovimi uspehi. Zato je neizprosno kritik, pa če tudi ni zmožen drugega kot besed. Vse njegovo udejstvovanje navadno ni več kot burno vrenje, načrti, zanosne sanje, ki jim naposled vsakdanje življenje napravi konec ali vsaj začrta odločno korekturo.

Veliko mladostnega vrenja se izgubi, ne da bi pustilo kakršnokoli globljo sled za seboj. To je naravno. Kakor ne obrodi cveta in sadu vse pomladno brestje, ki bohoti v solnčno luč, tako tudi mladina ne izvrši vsega, kar je obetala obilica njenih mladih moči. Veliko neplodnega cvetja se osuje in le nekatere močne individualnosti prežive ono prvo kipenje ter prinesejo resnično oplojevalno silo v vse javno snovanje.

Izgleda, kakor bi v javnem življenju še največ ustvarjali oni, katerih mladostno udejstvovanje je najdelj zapoznalo in je preživelo najmanj viharjev. Kdor živi brez velikih notranjih kriz v burni mladostni dobi, prinese največ notranje harmonije v sredo zrelega dela. Nedavno temu je nekdo omenil pri zborovanju mladinske organizacije Masaryka ter skušal razložiti obširnost njegovega dela, velikost njegovih uspehov z njegovim zasebnim življenjem, treznim, zmernim življenjem brez ekscesov, ki človeka izčrpajo. Resnica je to: zgodovina priča pri neštetih velikih možeh, da ni uspehov, kjer ni — naj se tako izrazimo — askeze in klauzure, odpovedi, ki dajo človeku možnost, da svoje sile izrabí v koristna dela, namesto da bi

jih iztrosil v neplodni zabavi, v uživanju in udobnosti.

O tem nima mladina jasnih pojmov. Mladina, ki zanika vsako avtoriteto, ki se ljubosumno brani malikovanja, ne ve, da mora najprej sama sebe oblikovati, sama sebe vzgojiti, če hoče, da bo njeno delo v javnosti koristno. Kaj bo mladina dosegla z zvanečimi frazami, če pa sama sebe ne zna vladati? Kaj bo vse njeno hotenje, če sama nima čuta za dolžnost, če sama nima razvite vesti?

Vsako mladinsko gibanje ima pomen le tedaj, če skuša dvigniti нравni zaklad v novi generaciji. Če nimajo mladi delavci pred očmi vzgoje h krepostim, je vse njih prizadevanje brez pomena. V tem oziru pa mora vsakdo najprej sebe spopolniti. Delo v javnosti korenini v interesu za sočloveka, za bližnjega, torej v socialnem interesu. Ali pa je mogoče delo v javnosti, če nisem najprej sebe podredil skupnosti? Kako naj vpliva mladi organizator na mladino okrog sebe, če ni prej sam svoje osebnosti izobličil in utrdil? Kdor sam ni razsoden, kako naj širi razsodnost? Kdor sam ni zmeren, premišljen, resnicoljuben, kako naj mladino jači v teh krepostih? Kdor nima sočutja z drugimi, zvestobe, pravičnosti, kako naj vpliva na svojo okolico? Kdor se ne zna podrediti, kdor ne zna samega sebe premagati, kdor ne zameta nevarnosti in nima poguma, da bi se odtrgal v boju za dobro in pravo tudi od svojega udobnega življenja, tak ne bo nikdar mladine vzgojil, ne bo dosegel ničesar trajnega med njo.

Mladina ima določne naloge, a temelj vsemu je zmernost. Ta ne učinkuje le fiziološko, da obrani človeka in obvaruje pred ekscesi njegovo okolico, zmernost pronikne tudi vse njegovo čustveno življenje in kroti strasti, ki bi sicer povzročile strašne zablode.

Poleg zmernosti je delo, ali bolje: čut za dolžnost, ki človeka dviga. Čut za dolžnost je pravzaprav smisel za vse, kar bi moralo biti, ako naj zmagajo prirodni zakoni, odsvit vsega božanskega. Brez čuta za dolžnost se ne razvije zavest, da je poedinec le člen velike organizacije obče blaginje, ki naj jo pospešuje deloma s svojimi krepostmi, deloma z izvrševanjem svoje naloge v družbi. Svojo dolžnost bomo pa vršili le, če nas je vestnost proti samim sebi dovolj utrdila za vršenje dolžnosti tudi telesno, umsko in senzuelno, če nas navaja k požrtvovalnosti, kar je plod razsodnosti in sočutja. Brez čuta za dolžnost ne uspeva socialna organizacija in nikaka druga krepost ne more družbe bolj približati harmoniji naravnega razvoja. Čut za dolžnost se razlikuje od vseh drugih kreposti s tem, da stremi za občo blaginjo, kakor temelji na socialnem interesu.

Kar pa daja človekovi volji smer, je modrost. Preko individualnih impulzov vodi k splošno nujnemu, kar je izraz naravnih zakonov, ter pospešuje dobro. Modrost je končni produkt umske in npravne popolnosti. Kar lebdi v človekovi vesti, to kaže modrost jasno, izvajajoč iz nesebične premissiženosti in iz težnje po resnici.

Strogost samega proti sebi in čut za dolžnost — zmernost in delo, smisel za občo blaginjo — težnja za resnico in junaška borba za njo: to so naloge samovzgoje in vzgoje mladine sploh.

Vice Orljak:

Moje društvene učit. uspomene

V. Prvi dani «Narodne prosvjete».

Pravila tog našeg novoustrojenog društva za čitavu pravu (zapadnu) Istru imadosmo u rukama. Ko sretniji od mene i mog druga! Odmah započesmo radom. Pozvasmo proglasom u «Našoj Slogi» od 31. 5. 1897. sve učitelje i učiteljice, pomoćne učitelje te članove jur opstojećih hrvatskih in slovenskih učiteljskih društava u Pazin na Duhovski ponedjeljak 7. 6. 1897. Zborovasko u općinskoj dvorani dobrotom tadašnjeg opć. načelnika dra Dinka Trinajstića. — Sedištem našeg mladog društva odabراسmo Pazin. Pazin je bo geografsko središte čitave Istre, stečište cesta i željeznica, a imao postati i kulturnim središtem i stečištem naše inteligencije, te prosvetnih hrvatskih ustanova.

Pozvalo se na skupštinu i pomoćne učitelje, koji su bili isključivo naši hrvatski i slovenski svećenici. Ovi bejahu dapače prvi slavenski učitelji Istre. Na italijanskim školama službovaše ograničeni broj prosvetnih učitelja. Učiteljica Istra otrag 40—50 godina nije imala. Čitam: — u škol. god. 1869—70 brojaše Istra 209 pučkog učiteljstva. Samo 94 od ovih bejaše prosvetnih. Ostali 115 učitelja bejahu kateheti i dušobrižnici, koji uza svu «dobru volju» nisu se mogli posvetiti školi. — U doba poroda našeg društva brojaše Istra nekoliko ovih «pomoćnih učitelja», svećenika, koje pozvasmo na skupštinu, ali se niko ne odazva. — U lepo urešenoj opć. dvorani u Pazinu dodje do prve glavne skupštine prve naše organizacije. Bejasmoo svi svečano raspoloženi. Moralno se podigosmo za stotinu metara. I sami sebe i drugi nas gledahu sada drugim okom. Na skupštinu prihrlife 22 učitelja i dve učiteljice. Malen broj — ali se taj dan držasmo svi — junacima. Bio dan pira i takorekuć prekrštenja. Prvi je to bio dan u Istri da se sakupilo toliko učitelja u istoj dvorani, da veća za istim stolom o svojem boljitku moralnom i materijalnom. Toga dana skoro sve hrvatsko učiteljstvo Istre (s ove strane Učke) bilo okupljeno na jednom prostoru. Tu se nekoji za prvi put videše, upoznaše pruživši jedan drugomu desnici u duhu novog prijateljstva, kolegijalnosti i bratstva, u duhu i oduševljenju preporoda i uskrsnuća. U tom svečanom raspoloženju otvori ovu osnovateljnu skupštinu naš nezaboravni, odlični drug Ernest Jelušić. Govorio otmeno, ponosno, pesnički. Za njim uze reč V. Šepić, da pročita i protumači društvena pravila, koja bejahu jednodušno

Brez kreposti poedincev, brez razvitja osebnosti, ki mora biti npravna, brez osebnega harmoničnega spopolnjevanja v smislu visokih idealov pravega, dobrega in lepega nima tudi tako zvano kulturno delo po mladinskih organizacijah nikakršnega pravega smisla.

Dokler ne bo to prepričanje popolnoma prodrla v kulturna društva, dokler se ne bo v njih orientiralo delo v navedenih pravicah, ne bodo kulturna društva vršila tiste naloge med mladino, ki bi jo morale. (Dalje.)

prihvaćena. Milo mi je imenovati prve odbornike i prve skupštinare našeg mladog društva. Prvi odbor sačinjavahu: predsednik: Ernest Jelušić (Pazin), potpredsednik: V. Šepić (Juršići); tajnik: Iv. Martinčić (Lindar); blagajnik: Fr. Baf (Tinjan); zborovodja: V. Zidarić (Sv. Petar u Šumi); revizori: Jos. Bučić (Buzet), Jak. Jakac (Lanišće). — Ostali skupštinari: Jelušić Zora, Br. Janučić, Filinić, M. Diminić, L. Tomašić; Jos. Svetličić, Rik. Jelušić, Kaz. Rade, Tereza Golmajer, Josip Kraljić; St. Žiža, Ant. Zmak, Zukon, V. Šepić; te Družbini učitelji iz porečkog kotara: Ant. Ryšlavi i Pečarić.

Sada bejasmoo mi hrv. učitelji jedno jedincato živo telo kao narodno udo; bejasmoo organizam, malen, uzan doista, ali — organizam. Da se ojaćamo, predložih već na ovoj skupštini, da se pridružimo «Zavezi slov. učitelj. društva» u Ljubljani.

Rekoh, da poduprem predlog: Slabi smo i nejakii brojno i moralno. Podigosmo svoje udruženje da podignemo svoj stališ i pučku školu, a u drugu ruku da pomognemo narodu da dodje do svojih narodnih škola i učitelja. Do sada živismo osamljeni kao tudjinci i neprijatelji, odatle naša malovrednost i neuvaženost; odatle naše zlo. Zlo, jer smo prosjački nagradjeni za svoj civilizatorski rad; zlo, jer smo prognjeni od vlasti i privatnika nama protivnih, a da se niko ne će nit može braniti; zlo, jer radi sve-moći svih naših protivnika posvema smo nemoćni i skućeni da ne smemo slobodno ni disati. Da se naš učit. stališ podigne na svoje noge, da bude slobodan, uvažen, nagradjen pravedno, da se možemo društveno i narodnosno kretati u kulturne svrhe: valja da smo mi učitelji s ove strane Učke tesno udruženi; a onda da se k nama pridruži naše učiteljstvo voloskoga i krčkog kotara, pa da tako bude na na okupu u jednom društvu čitava geografska Istra. I ovo je premalo. Tražimo braću i sudrugove. Dalmacija i Hrvatska su nam nešto predaleko, kamo nas ne bi opet primili iz političkih razloga, ali zato moramo za sada okrenuti svoj pogled na sever, gdje naša slovenska braća slave vrhunac svog učiteljskog udruženja. K njima i pod njihovo okrilje utesimo se, da naša «Nar. Prosveta» bude snažnija i uplivnija, te da bude Zaveza nama voditeljicom. — Moj predlog bi prihvaćen, te će odsad naše društvo biti članom «Zaveze austr. jugoslavansk. učit. društva» u Ljubljani do god. 1918. Skupština odabere delegate za «Zavezino» zborovanje: V. Šepića i Pečarića.

Već tada bijasmo uvereni, da ne može opstojati naša organizacija bez nekog glasila (novine). Koje učiteljsko glasilo da prihvatimo — o tome većasmo već na ovoj prvoj našoj skup-

štini. Spominjamo pri tome splitski «Učiteljski glas», zagrebački «Napredak», pa napokon «Potopnika» i «Učiteljski Tovariš». — Ipak, čudno! ne odlučismo se ni za jedno ovo glasilo, nego prodre predlog, da zamolimo «Našu Slogu», da bude ona ujedno i glasilo hrvat. učiteljstva Istre. Tako i bude. — Ali se preporučilo, da naše učiteljstvo nabavi i čita budikoju od spomenutih glasila.

Ova prva skupština naša svrši skupnim banketom, kamo došli i drugi pazinski prijatelji, među kojima spomenuti ćemo opć. načelnika dra D. Trinajstića. Pevalo se oduševljeno, a zdravice se redale.

Izveštaj o toj skupštini donese iz mog pera «Naša Sloga» u brojevima 24—29 pod motom: «Prosvjetom k slobodi, udrugarstvom k moći, a moćju k napretku.» Nakon što je izvestitelj izrazio želju, da se sakupi što veća glavica, kojom bi se podupiralo nevoljne udovice i sirote učitelja, do čega nije moguće doći bez stopljenja u jedno društvo svih triju naših hrv. učit. društava, završi: A ti sada družbo naša — rasti, cvati, plodi. Tvoje ime nek ti bude ujedno

geslom u tvom radu na polju školskom i narodnom. «Narodna prosvjeta» nek bude čvrsta poluga našeg narodnog napretka i prosvete. Sakupi pod svoj barjak narodne prosvete sve naše istarske učitelje i učiteljice, sinove i kćerke iste majke zemlje i istog naroda; upri sve svoje složne sile na uhar (korist) mile nam rodne grude. Uzgajaj nejačad našu za bolju budućnost. Ulevaj u dušu naroda osvedočenje, da nema očekivati sretnije budućnosti bez napretka i prosvete; uči ga, da prosveta bez moralnih načela, bez verskog osvedočenja i kršćanskog života — bez temelja je i prolazna; uči narod, da prosveta njegova na njegovu se jeziku imade temeljiti, inače sve je obsena, sve varka. U tom smislu vodi učiteljstvo i uči narod, pa da bude napredan, prosvetljen, slobodan i čestit. U to ime «Narodna prosveto», ti miljenice moja, pratio te dobri Bog! —

Citiram ovo da se vidi i znade za čustvovanje, mišljenja i mentalitet hrvatskog učiteljstva Istre i njegovih vodja ottrag tridesetak godina. Ovim rečima i prvom skupštinom udaren bi pravac i temelj poznijem delovanju «Narodne Prosvjete».

Naj se razčisti!

Notica v zadnji številki o ...poteh na Goriškem ni točna. Govori o Orlih, Bercetih in drugih, a ne omenja Križmana Franca. Tudi on spada v vrsto zvestih in poleg njega še marsikateri. Ti in vsi drugi: čas je, da si pogledamo v oči!

Se ni tri leta, da je praznovalo goriško učit. društvo petdesetletnico obstanka. Dvoje rodov je šlo skozenj in doba dveh rodov je dovolj dolga, da prinese dobrega in zlega, solnca in neviht. Skozi petdeset let je sledilo goriško učiteljstvo svojemu praporju, boreč se za stanovske pravice, za svojo neodvisnost in za šolo, skozi petdeset let je vztrajalo značajno na svojem mestu. Človek bi pričakoval, da ne bodo ta dolga desetletja naporov in preizkušenj zavržena lahko miselno, tako nekako, kakor zavrže zadnji, slabi gospodar v rodbini, kar so s trudom in znojem pridobili njegovi nešteti predniki.

In vendar! Vzlic slavnostnemu patosu, ki ga je bilo na Goriškem veliko preveč, niso bile razmere zdrave. S patosom se ne gospodari! Kjer ni dela, pričinja razpad, in kjer ni načel, je razkroj neizogiben. Na Goriškem pa se ni delalo, zakaj zborovanja so bila navadno samo prazno krasnoslovljenje, organizacijski posli so se spremenili v monopol ene osebe, ki bi tudi ne mogla vsega opraviti, pa če bi to že prav hotela. V resnici se je izvajala še sabotaža raznih iniciativ, kar se je posebno občutilo na vsem

žilavem prizadevanju za samoizobrazbo. V tem je bilo goriško učiteljstvo zadnje. Merodajne osebnosti so s posmehom zrle na vse, kar se je skušalo napraviti v tem področju. Ko se je to pomilovalno opazovanje naposled vendar le strlo in se je vsaj nekoliko zastavilo vse zamujeno, je bilo že pozno in prepozno, da ne bi nastopile zle posledice. Namesto prepričanih, načelnih ljudi, ki bi nadaljevali desetletne napore, smo našli slabiče in — vremenske praporce.

Tako se je zgodilo, da je v kratkem času zapadlo razdejanju, kar je bilo prej v ponos. Kadar bi najbolj potrebovali jasnih pravcev, nam zmeda — kaže pot. Zasluge za to nosijo oni, ki so vedno skrbeli, da ne bo čistega opredeljenja, oni, ki se niso hoteli odločiti radi svojih zasebnih koristi in ki so zato eno govorili, a drugo delali. Povzročili so škodo, ki se ne bo tako hitro popravila, ker se demoralizacija najtežje ozdravlja.

Danes nihče več ne dvomi, da bi učiteljstvo kaj imelo od vsega žalostnega žonglerstva. Če se je kateri vzdržal, nismo s tem niti gmotno pridobili, niti moralno. Pa če se je tudi vzdržal, je vprašanje, za koliko časa. Skupna stvar, stanovski in šolske interesi so šli še za eno stopnjo nižje, v času, ko gotovo niso bili — previšoko. Žonglerstvo je odgovorno, zato naj se končno stvari izčistijo in naj se izloči gnijad, pa če je zdravega samo še za drobno otroško perišče. Zato si končno pogledjmo v oči, ker je na Goriškem že čas!

Postojnsko učiteljsko društvo ima 30. maja 1926. ob 10. uri redni občni zbor v Št. Petru na Krasu s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo odbora: a) predsednika, b) tajnika, c) blagajnika.
2. Volitev novega odbora.
3. Volitev delegatov za delegacijsko zborovanje.
4. Razno.

Goriško učiteljsko društvo skliče v prihodnjem mesecu občni zbor, da pregleda članstvo in da pripravi vse za delegacijsko zborovanje.

To zborovanje bo posebn. važno tudi radi volitve novega odbora. Uredite pravočasno članarino, ker se bo odbor glede članarine ravnal po sklepu lanske delegacije.

Delovna šola

Kaj je delovna šola?

Družabni napredek zavisi
od stanja industrijalnega dela.

1. Delo in vzgoja k delu. Delovna šola je šola vzgoje k delu. Bistvo vzgoje k delu bomo pojmi še le tedaj, ko smo si pridobili splošen vpogled v bistvo dela samega.

Delo je proces med človekom in naravo, potem katerega podvrže človek naravo svoji lastni volji in jo prisili služiti človeškim potrebam. V krogu tega procesa stoji človek kot bitje z različnimi potrebami in katerega delo je usmerjeno v zadovoljevanje teh potreb; reči in naravne sile se pa po vplivu človeškega delovanja izpreminjajo v uporabljive vrednote. Proizvajalno delo je človeško delovanje, ki izpreminja dane predmete v one, človeštvu potrebne.

Iz tega sledi torej, da obstoja vzgoja k delu v tem, da se otrok po gotovem načrtu in organizirano uvaža v smotreno udejstvovanje, potem katerega se iz danih predmetov ustvarjajo taki, ki so človeštvu v korist, torej se morejo uporabljati. S tem, da se otrok vzgaja k delu, se razvija kot bitje, kateremu bo možno prisiliti naravo, da služi človeštvu. Vzgoja k delu je vzgoja človeka, da vlada naravi.

Mnogo značilnejše nego produkti dela, to je iz predmetov ustvarjene uporabljive vrednote, je za delo orodje in način dela. Govoriti o delu se pravi govoriti predvsem o orodju in načinu dela in v tem nam je možno najti ključ do umevanja bivanja dela. V zgodovini dela se dobe označajo baš s tem, kakšno orodje je bilo na razpolago in kako se je uporabljalo.

Bistveni moment vzgoje k delu tiči torej v razvijanju zmožnosti do uporabljanja orodja. Čim si otrok to pridobi, ima že sredstvo v podjarmljenje narave v prid človeškim potrebam, ima v oblasti orožje, s katerim obvlada človek naravo. Bistvo vzgoje k delu je razvijanje zmožnosti uporabljati orodja in delovno tehniko.

S tem, da smo spoznali proces dela, so nam jasni tudi namen, bistvo, način in smisel vzgoje k delu. Namen vzgoje k delu je vzbujanje zmožnosti v otroku, da izpreminja predmete in naravne sile v človeštvu potrebne vrednote. Bistvo vzgoje k delu obstoja v postopnem usposabljanju otroka, da uporablja orodja in delovno tehniko. Način vzgoje k delu obstoja v smotreno organizirani vaji otroka v pravilnem delovanju. Smisel vzgoje k delu je privzgojitev trdnega človeka, ki je v posesti orožja za nadvladanje narave in ki jo more podvreči uporabi in potrebi človeštva.

2. Delovna družabnost in delovna šola. Opazujemo katerokoli delo. Tesar dela hišo. To delo, gradnja hiše, presega moči posameznega človeka. Zato je pri gradnji zaposlenih več tesarjev. Vsi ti tesarji lahko opravljajo delo,

lahko si ga pa tudi razdele. Isto opazujemo lahko tudi pri raznih drugih vrstah dela. Prav pogosto je delo — kolektivno, skupno delo, kooperacija. Slednjič je pa tudi delo, od tesarja izvršeno delo — eden izmed mnogih sledečih si momentov tako mnogovrstnega dela z lesom, ki se je pričelo že v gozdu s sekanjem drevesa in se nadaljevalo na žagi. Dalje pa niso pri gradnji hiše zaposleni le tesarji, temveč tudi slikarji, krovci itd. Nekoč je eden in isti človek drevo posekal in ga obdelal, si zgradil hišo, jo pokril itd. Dandanes pa je nastala delovna skupina, sestojeca iz različnih strokovnih delavcev. V razvitejši družbi je delo ponavadi skupno delo strokovnih delavcev. Vsled tega je posamezni delavec le del delovne družbe.

S spoznanjem tega nam bo možno pridobiti si jasno sliko o bistvu delovne šole. Osamljeno, individualno je v razvitejši družbi abstrakcija. Vzgoja k delu predpostavlja torej kolektivno delo ali z drugimi besedami — delovno družbo. Delovna šola je delovna družba otrok.

Vsebinsko delovne šole naj ne tvorijo miselni »delovni procesi«, temveč snovna produkcija v vsej svoji celoti in skupnosti. Kakor človekovo delovno življenje, tako vzide tudi delovna šola iz življenjske naloge, iz osnovnih človeških potreb po stanovanju, obleki, orodju itd. Zado- voljevanje teh potreb zahteva kolektivnega dela. Baš kolektivno delo pa sili otroke k izvrševanju dela po gotovem načrtu ali — po največkrat — do medsebojne razdelitve različnih momentov dotičnega dela. Na podlagi procesa delitve dela se otroci organizirajo in tvorijo — v svrhu zadostitve gotovi zahtevi človeštva — iz poedinih otrok skupno diferencirano delovno družbo otrok. Potom kolektivnega dela otrok se delovna šola organizira v obliki točno določenega družabnega organizma; kajti delo je oni veliki organizator človeštva, bodisi odraslih, kakor tudi otrok.

Slednjič je delo poediniga otroka le del skupnega, kolektivnega dela; otrok sam pa predstavlja del delovne družbe. Tako uvedemo otroka z ene strani v družabno vzgojo in delovno disciplino, z druge strani ga pa vadimo v delu tehničnih popolnosti njemu pripadajočih vrst deljenega dela in mu podamo največjo možno specializacijo v uporabi različnega, do viška izpopolnjenega orodja.

Vzgoja k delu je potemtakem družabna vzgoja k delu. Delovna šola je delovna skupnost, delovna družba otrok, ki se po procesu razdelitve dela organizuje v svrhu uspešne dosege enega edinega skupnega smotra. V isti meri, kakor je potom kolektivnega dela možno doseči delovno skupnost, v isti meri se tudi delovna šola razvija v šolo družabne vzgoje. Na isti stopnji, do katere se je tehnično povzpeli poedini član te skupnosti v uporabi različnega orodja različnih del, na isti stopnji šole delovne vzgoje in delovne izobrazbe stoji tudi delovna šola. (Dalje).

Rodbina t. Dolgana, did. raynatelja, je morala v Trnovem izprazniti stanovanje v šolskem prostoru. — Ena izmed tistih majhnih doslednosti, pa prav majhnih, ki logično izhajajo iz sistema...

Poziv i pozor! Pazinsko učitelj. društvo će

obdržati svojo redovitu glavnu skupšinu u nedelju **dne 13. junija** o. god. uz obični jur objavljeni dnevni red.

Radi državnog blagdana Statuta 6. juna preneslo se ovako urečenu skupštinu na suslednu nedelju 13. 6. 1926. Odbor,

O sestavljenih besedah

(Nadaljevanje.)

4.) Glede tvorbe sestavljenih vrstilnih, ločilnih in množilnih števnikov si moramo ogledati sledeče:

a) Vrstilni, ločilni in množilni števniki so pridevniki: prvi mož, peta žena, sedmo dete; petere hruške, dvoji otroci, četveri konji, šestero vino; četverna nit, šesterna veriga, osmer na vrh. Ponavljalni števniki na -č so pa prislovi, ki so nastali iz vrstilnih števnikov: prvi — prvič, peti — petič, deveti — devetič.

b) Glavni števniki eden, dva, tri, štiri so pridevniki, glavni števniki pet, šest, sedem, osem, devet so nepregibni samostalniki. Prav tako so samostalniki deset, sto, tisoč, milijon.

c) Če stoji pred glavnimi števnikami desetic, stotic, tisočice in milijonic dva, tri, štiri, nastanejo sestavljence iz pridevnika in samostalnika: dve sto, tri deset, štiri tisoč, dva milijona.

Če tvorimo iz teh samostalniških sestavljenk pridevnike, to je vrstilne, ločilne, množilne števnike, nastanejo iz njih pridevniške spojenke: dvostoti, dvotisoči, trideseti, trimilijonski, štirideseti, štiristoti; dvostoter, dvotisočer, trideseter, tritisočer, štirideseter; dvostoteren, dvotisočeren, trideseteren, tritisočeren, štirideseteren. Ločilnim števnikom, ki so tvorjeni iz vrstilnih, pritaknemo -č: tridesetič, dvostotič, štiristisočič (ne: dvastoti, dvatisočer, dvamilijonski, dvastotič).

Če stoji pred deseticami, stoticami, tisočicami, milijonicami števila od pet do devet, so desetice, stotice, tisočice, milijonice delni rodilniki. Če bi se deset in sto sklanjala, bi se glasilo pet desetov, šest stotov (namesto pet deset, šest sto), kot lahko rečemo sedem tisočev in kot govorimo osem milijonov. Ti delni rodilniki so prav takšni kot v primerih pet peres, šest nog, sedem glav, osem jezikov. Iz teh besednih skupin se tvorijo pridevniške spojenke tako, da se najprej izpremeni prvi del v pridevnik in da prestopi drugi del v imenovalnik s tem, da pretvorimo glavne števnik v ločilne: petera peresa, šestere noge, sedmere glave, osmeri jeziki in iz teh tvorimo pridevniške spojenke: peteroperesen, šestersonožen, sedmeroglav, osmerorožen. Podobne spojenke, ki niso tvorjene na tak način, so napačne.

Pri tvorbi števnških spojenk, ki so pridevniki, je nastala v našem jeziku neka nepravilnost. Ta nepravilnost je nastala pač radi tega, ker so se tvorila višja števila v novejši dobi in ni imel zdravi narodni jezikovni čut nobenega vpliva na njih tvorbo, ker so izšle iz šole, iz učeniških glav, ki ustvarjajo take oblike po zgledu drugih jezikov. Nadalje je delovala tu nalika.

Zato tvorimo po naliki trideseti, dvostoti, štiristisoči tudi petdeseti, šeststoti, sedemstisoči, osemstotonski; petdeseter, šeststoter, sedemstisočer; osemdeseteren, devetstoteren, pettisočeren; šestdesetič, sedemstotič.

(Dalje.)

Penzionirci i povišica mirovine

Zas'ugom i dobrotom školskih i neškolskih oblasti nekolicina nas bi umirovljeno, kad nas već n'su mogli suspendovati iz «tehničkih» razloga. Bilo kako mu drago — nas nekoliko, ne znam koliko, sprovadjamo sada miran, krasan, idealen život penzioniraca. A to znači: ne raditi, dakle mirovati, počivati, te tako uživati — plodove svoga «dugo-godišnjeg» rada na polju narodne prosvete. Ta radismo u školi i izvan n'e čitavom dušom i svom snagom svojom; plaćasmo mesečno zakoniti deo u mirovinski fond; a sada iscrpljeni, smalaksali eto nas u luci mira...

Je li tako?

Nažalost nije! Nismo stari, nismo iscrpljeni, nismo smalaksali: nego još puni života i eneržije sprovadjamo u zabiti i grobnoj tišini svoje tužne dane u tužno našoj Istri. Mira i pokoja ne uživamo. Sokolovo i jastrebovo oko mesto Božega pazi na nas da ne sagrašimo mišlju, ni delom, a ni govorom. Mira ne uživamo. Da smo nemirni — zato vode račun drugi; a ni unutrašnjost naša, duša naša sve je drugo samo nije mirna ni pokojna.

Da nam bude tako, drugi opet nas u tom nerazpoloženju «dobrohotno» drže — da nam budu kraći dani!

A nama se penzionerima obratno dani čine dugi, dugi, beskonačno dugi. A kako ne bi! Raditi nešto u pravom smislu reči — ne da se. A nevolje, skrbi ne da u nam spavati mirno, ni raditi nešto, hladno, ni odmarati se spokojno. Naša mirovina odmerena nam da ne umiremo, ni da živimo. Živimo i visimo

tako med nebom i zemljom kao da smo vešani na svilenoj vrpci.

Mirovinom našom ne da se živeti, civilizovano ni necivilizovano, ljudski ni ne ljudski. Mi rabimo i knjige i novine i putovanja i razbibrige — a nama to nije priušteno. Ne dozvolava nam to dotična brojka novčanih banknotica što ih primamo u ime mirovine samo zato, da budemo nemirni, nevoljni, tužni i zdvojni. Većkrat sagrašismo mišlju: zašto nas nijesu jednostavno suspendirali, pak da bude što pre konac svemu!

A mi smo, da znate, još dosta mladi penzionirci: ljudi koji bi još znali i mogli raditi, a i jesti. Jest, mi vapimo: kruha, kruha, gospodar! A taj slatko — gorki kruh mole naša dečica, mala i velika; mala kod kuće, a veća daleko od kuće na naukama. — A kruha i ruka traže i naše supruge... Slaba penzija nas davi i gnjavi: ne da nam topline, ni zadovoljstva,

Poče glas: i učitel'stvo naših oslobođenih krajeva dobit će povišicu plaća i penzi a. Glas bio tačan: aktivno učitel'stvo ipak nešto dobi povišicom, 70—100 L mesečno. Nadali smo se; sada dolazimo mi umirovljeni na red. No taj red nije došao na red... Gledamo svednevce u dalj da zapazimo povišicu, a ta ne dolazi. Zaman gledamo sunce i zvezde. Sve je tamno pred našim očima. Nevolje i stradanje zastrle nam oči, te već drugo ne vidimo no jedino svo u bol i nevolju. Moralnoj teškobi i očaju eto pridružila se crna materijalna nevolja. Bar da nas samo jedna od ovih tišti! Ali dve nevolje — preteške su.

Mi penzionirci čekamo uopće uređen'e penzija, a napose sada obećanu povišicu ove. Humanost i kultura i čast zemlje zahtevaju — da ne stradaju prosvetitelji. Ta i oni su ljudi!

Iz našega pravn. položaja

Zapustitev službe.

Služba se lahko zapusti radi samovoljne odpovedi, radi dosege uradnega počitka, radi odpustitve itd.

Samovoljna odpoved se lahko predstavi kadarkoli in ni niti potrebno navajati razlogov, radi katerih se odpovedujemo. Praviloma bi morala biti napisana na kolekovanem papirju, sprejme se pa tudi (v praksi) na navadnem papirju. Nasloviti je na šefa (capo) uprave, kateri pripadamo (župan, ako služujemo na občinskih šolah; kr. šol. skrbnik, ako se tiče šol pokrajinske uprave). Dobro je tudi, da se prošnja odpošlje potem lastnega did. ravnatelja.

Tudi zapustitev mesta se smatra kot samovoljna odpoved onemu: kdor opusti pouk, ne da bi prijavil vzrok pristojnim šolskim oblastem; kdor koncem dopusta (ali aspettative) dobljene iz kateregakoli vzroka (bolezen, družina) imenovan na podlagi konkurza ne sprejme mesta v določenem času, lahko izgubi pravico do odločnega mu mesta (tudi v tem slučaju je potreben odlok pristojne oblasti). Da je pa odločitev oblasti opravičena, je potrebno, da pokaže prizadeti učitelj res vso voljo ne sprejeti poučevanja. V slučaju pa, da zamuda zopetnega nastopa ali sprejetja službe ni posledica zadavne lastne odločitve, temveč da je posledica višjih sil (nenadna bolezen, pomanjkanje sredstev za sporočilo itd.), sme učitelj proti morebitni odpustitvi iz službe pritožiti se na ministersvo.

Uradni pokoj je učiteljstvu lahko dovoljen na podlagi točke 135 T. U. od 22. januarja 1925. št. 432, ki določa: «Učitelj, ki je dovršil 45. službeno in 65. starostno leto, neha biti član osobja v službi ter mu pritičejo prejemki, določeni od tostvarnih določil.

«Neglede na določilo omenjene točke more biti upokojeno ono učiteljstvo, ki je dovršilo 40 službenih let ali 65 starostnih in 25 službenih let v slučaju, da so po podatkih iz informativnih zapisnikov nezmožni za uspešno delovanje v šoli.

«Isto velja tudi za občinske ravnatelje.»

Iz vsega navedenega razvidimo, da je — kadar so tu pogoji, stavljeni v prvem odstavku gori omenjene točke — nepotreben vsak odlok tozadavne oblasti, da se učitelj upokoji: kdor dovrši 45 službeno in 65 starostno leto izgubi že avtomatičnim potom pravico do nadaljnjega službovanja.

V slučaju drugega odstavka (. . . 40 službenih ali 65 starostnih in 25 službenih let) je pa potreben odlok vpokojitve, izdan od občinskega sveta ali kr. skrbništva (odvisno od slučajev višje omenjenih), v katerem morajo biti ozna-

čene opazke «informativnega zapisnika», na podlagi katerih je možno presoditi, da je delo učitelja neuspešno.

Avtomatičnim potom izgubi mesto tudi, kdor koncem enoletnega dopusta (aspettativa) iz družinskih vzrokov (točka 136 označenega T. U.) ali koncem dvoletne aspettative iz zdravstvenih razlogov (točka 157 istega T. U.) ne sprejme ali ne more sprejeti službe. Toda tudi v teh slučajih se ponavadi izdajajo odloki upokojitve od strani občinskih uprav in kr. skrbnikov.

Nehanje službe lahko nastopi tudi radi odpustitve na podlagi točk 133. in 134. T. U. od 22. januarja 1925., št. 432, ki določujejo:

Točka 133. — «Imenovanje izrednega učitelja je za dobo treh let na poskušnjo. Po dovršenih poskusnih treh letih dobi značaj stalnosti, razun ako je bil učitelj tekom teh treh let odpuščen iz didaktičnih ozirov. Odlok odpustitve mora biti sporočen učitelju disciplinarnim potom.

Odpust učiteljev samostojnih občin mora biti prej potrjen od kr. šolskega skrbnika, in tozadeven odlok mora vsebovati zadevno mnenje označeno, sicer je neveljaven.

Točka 143. — «Kr. skrbnik in občina moreta z upravičenim odlokom kadarkoli odstraniti od službe učitelja radi didaktične nezmožnosti izhajajoče iz bolezni ali iz didaktične nesposobnosti, potrjeni od informativnih zapisnikov nadzornika ali ravnatelja nanašajočih se na zadnje trilete.»

Je skoro odveč omenjati resnost te odločbe, ki — v nasprotju s prejšnjimi odločbami — dovoljuje odpustitev učiteljstva tudi, ako didaktična nezadostnost ali nezmožnost ni posledica bolezni.

Popust službe se lahko izvrši tudi na podlagi prepovedi, določeni v 5. odstavku točke 151. T. U. od 22. januarja 1925., št. 432 («Prepovedi izvrševanja učiteljske službe sledi razun posledic odpustitve, tudi še izguba vseh pravic in koristi, ki jih učitelj ima radi svoje diplome itd.»).

Proti odredbam ali odlokom odpustitve, odstavitve od službe, izgube mesta in proti izrečenim disciplinarnim kaznim odpustitve (sedaj se tudi odpustitev smatra kot disciplinarna kazen) in proti prepovedi poučevanja je dovoljena pritožba na naučno ministrstvo tekom 30 dni po sporočitvi odločitve.

Pritožbo je napisati na kolekovanem papirju za 3 L, nasloviti na naučnega ministra, kateremu mora biti predložena hierarhičnim potom. Pametno je, da se pošiljatev odda priporočena in da se potrdilo poštnega urada skrbno shrani.

Tovarišici v spomin!

Zopet so grobovi iztrgali iz naše srede tovarišico **Tonči Šavli**. — — —

— Tonči! Mi plakamo ob Tvoji gomili, resnično plakamo, ker si nas zapustila tako zgodaj — veliko prezgodaj — in ob največjem in najtežjem delu.

Plakamo, ker smo izgubili s Tabo, Tonči, plemenito srce, najlepšo dušo... plakamo, ker smo izgubili najboljšo učiteljico.

Ko so zvonovi v Lomu zvonili Tebi, Tonči, v zadnji pozdrav, so Tvoji učenci jokali... — Pogrešali bodo sedaj Tvojo veliko ljubezen.

In mi, Tvoji tovariši, smo sedaj brez Tebe. Bili smo ponosni nate in hodili smo ob Tvoji strani, ker si nam bila luč...

Našli smo v Tebi ideal — hoteli smo Te posnemati in ostati značajni...

Tvoj grob smo osuli s cvetjem, zato ker smo Te imeli radi, zato ker smo Te spoštovali.

Ljubili smo Te, draga Tonči, zato ker si tudi Ti vseh ljubila...

Ko smo Te spremljali k Sv. Mavru, je sleherni sklenil, da Te bo posnemal: vsi bomo nadaljevali Tvojo pričeto pot, borili se bomo za svete ideale.

Ti pa, draga Tonči, glej z neba na nas in pomagaj tistim, ki bi izgubili vero v naše cilje! Requiescat in pace!

Te vrstice, povezane z najlepšimi nageljčki, polagajo na Tvojo gomilo — tovariši.

Tov. Tonči Šorli je preminula v nedeljo, 2. maja, v sanatoriju Sv. Justa v Gorici. Umrli

je za pljučnico. Pogreb je bil 4. maja pri Sv. Luciji. Take udeležbe pri pogrebu niso še videli Svetolučani. Bila je dobro, blago, nadarjeno in značajno dekle, zato je bila od vseh spoštovana. Pri pogrebu so bili med drugimi gg.: nadzornik Spazzapan, ravnatelj Gherisnich in Morgutti ter vse bližnje učiteljstvo in tolminsko dijaštvo. Nagrobne govore so imeli sledeči: tov. Rakovšek v imenu učiteljstva, g. kurat Anton Pisk v imenu Lomljanov, g. župnik Abram v imenu Mostarjev (pokojnica je bila iz Sv. Lucije doma) in neka dijakinja v imenu tolminskega dijaštva. Zapustila je brate in sestre, kateri žalujejo s krvavečim srcem.

ZA SPOMENIK POK. LICULU

Darovali: Gašparini Antica L 5, Kinkela Marija L 10, Sirotič Josip L 10, Viktor Car Emin L 25, Boškin Valerija L 10, Zlatič M. L 10, vlč. g. Ellner Anton L 30. Ukupno do danas L 336.

— Svima članovima pazinskega učiteljskega društva poslal je potpisani 10 kopija slovenske nadgrobnice «Gozdič je že zelen» ad circulandum. Svi, koji to dobiju, dužni su, da si **odmah prepišu i odmah prosljede dalje** u redu naznačenom na pojedinim kopijama.

Za sve članove pazinskega učiteljskega društva je obvezno, da nauče doma melodiju i sve tri kitice — na pamet.

Drug Matko Mogorović preuzima vodstvo kod pjevanja nadgrobnice. Prva zajednička vježba vršiti će se u Kozini 13. lipnja, **kamo ćemo svi doći**, ako Bog da i sreća junačka. Druga skupna vježba vršiti će se na dan tik pred ce-

rimonijom, gdje će biti na raspolaganje glasovir.

Zahtijeva se marljivost i ljubav, disciplina i točnost za našeg vrijednog i neprežaljenog pok. druga.

R.

Preminula. 24. prošl. aprila preminula u Pazinu naša kolegica Anka Brnobić. Rodom je iz Kaštelira. Preparandiju izučila u Gorici i Zagrebu. Službovala na školama Družbe sv. Ćirila i Metoda u Vabrigi i Foškulinu, odakle predje na javnu školu u Sv. Petar u Šumi. Odavle bi premeštena pretprošle godine (službeno) u Lupo- glav, a odavle opet protiv njene želje u Sv. Darnat (Buzet), gde njena bolest poprimiti oštiri značaj. Ostavivši školu ode na svoj dom u Pazin, gde i umre. Stalno je da su njena službena premeštenja silno uplivala na njeno zdravlje. Umre daleko od svojih roditelja, koji nalaze u Jugoslaviji. Marnoj drugarici naš duboki: pokoj vječni!

Feljton

Stano Kosovel: Balzac

II.

Fantast in monoman.

Med najbolj vidne črte Balzacovega značaja spada samovelikičje, ki sodi, kakor uči psihijatrija, v patologijo. O bujni domišljiji nemškega slikarja Dürerja poročajo življenjepisci, da je živel na krilih fantazije lažje kot v realnem svetu. Nekoč je šel po ulici in srečal vojaško godbo. Začel je halucinirati. V prividu so se mu prikazovale stvari, o katerih niso imeli drugi niti pojma.

Tako ekstremen psihopat kot Dürer ni bil Balzac. Spadal je bolj v kategorijo čudaških tipov. Psihopatologi pravijo, da je trpel na manj menjavanja mesta (kot J. J. Rousseau) ter na nenehoma snujoči domišljiji. Selil se je venomer. Čestokrat niso vedeli za njegovo stanovanje ne starši ne prijatelji, ker se je skrival pod ženskim imenom vdove Durandove. S tem psevdonimom je celo podpisoval nekatera svoja pisma. Smatral se je poleg tega za maršala moderne književnosti, in je dal v kipec Napoleona Bonaparta vrezati besede: «Kar je ta storil z mečem, storim jaz s peresom».

Pripovedujejo, da je Balzac v otroških letih molil svojo zvezdo. Po prvem obhajilu se je vrgel v skrivnostne globine molitve. Bil je goreč vernik in je prosil Boga, da bi se ponovili čudeži, o katerih je čital v Življenju mučnikov. Iz te ekstaze so se mu pojavljala čudna navdih-

njenja, sanje in fantazije. Hvalil je Boga, da mu je naklonil to «notranje oko», za katerega ni vedel nihče razen njega. Sanje njegovih šolskih let so bile apokalipsa, v kateri se mu je razodelo življenje. «Od tri in tridesetih Jezusovih let jih poznamo komaj devet», pravi na nekem mestu v svojih spisih; «Kristus se je pripravljaj na svojo misijo in slavo s tihim življenjem».

V takem imaginarnem svetu je živel Balzac že od svojega 14. leta dalje. Sanjal je samo o slavi in si je prorokoval sijajno prihodnost. V zrelejših letih postane njegova domišljija še silovitejša. Opazovanje mu je tako intenzivno, da se neverjetno globoko vživlja v življenje svojih junakov in sam živi z njimi. Njegova intuicija pronica naravnost v dušo, a Balzac kljub temu ne zanemara materialne zunanosti, temveč jo vedno natančno prikazuje.

Poznal se je imenitno in se je po tem tudi ravnal. «Če le hočem», pravi o sebi, «si zakrijem oči, pa se umaknem vase, kjer se mi razodeva narava v čisti obliki, ne pa posredno, kakor drugim občanom».

Fantazija mu je naravnost ekscitivnega značaja. Pod njenim vplivom ima včasih po dvajset spekulativnih načrtov v svoji glavi. Življenjske potrebe se mu spričo tega stopnjema večajo in loteva se ga zbirateljska gorečnost, ki mejí naravnost na monomanijo. Krasne knjige, starinski fotelji, dragoceni okvirji, izbrane slike, porcelan, preproge, vse to postane njegova strast. Nabavlja si galerijo slik, katere sam ceni na 350 tisoč frankov. Izdaja ogromne vsote denarja

za posestvo «Les Jardies» in ko ga kupi, računa, da bi utegnil z njim sijajno obogateti. V račun jemlje solnčno toploto — na medvedovi koži — katero bi trebalo izkoristiti za gojitev anan. Nekoč pride na misel, da bi iznašel snov, ki bi lahko pripomogla do novega kemičnega postopka. Itd.

V tridesetih letih ima kočijo in konje. Vozi se na šetnjo, drži vojke sam v rokah, za njim pa sedi Savojec s svojevrstnim imenom, ki je tudi produkt Balzacove domišljije. Obenem je velik prijatelj glasbe in rad zahaja v gledališče, kjer se sestaja z najimenitnejšimi ljudmi svojega časa. Palica, katero nosi ob takih priložnostih s sabo, je celo za razvajeni Pariz pravcata redkost in znamenitost: na koncu ima zlato bunčico, okovano s turkizi. Na plavem fraku pa se bleščijo zlati gumbi in nič manj dragoceni našivi.

Nekoč mu prinese krojač novo obleko. Vidi se mu tako očarljiva, da dirja z lučjo v roki iz sobe v sobo ter hoče s svetilko na ulico, da bi ga ljudje občudovali.

V svoji borni sobici na podstrešju, kjer je stanoval v prvem času svojega pisateljevanja, je imel Balzac navado risati kroge na mizo. Vanje je zapisoval imena najizbranejših jedi in pijač in ko je pogrudil trdo skorjico kruha ter se napil limonade, mu je bilo, kakor da se je vrnil s sibiritske gostije.

Delal je navadno ponoči ob svitu štirih sveč v dveh srebrnih svečnikih, oblečen v dominikansko kuto, ki je bila poleti napravljena iz kašmirovine, pozimi pa iz fine volne. Okrog pasa je imel omotano verižico iz benečanskega zlata. Kot menihi molek je nosil on škarje in nož z zlatim rezilom, na noge pa je natikal copate iz rdečega marokinastega usnja. Dan za dnevom je delal, noč za nočjo se je mučil. Pisal je, sestavljal, strigel in popravljaval ter pri delu bridko zdihoval. Vstajal je opolnoči ter delal šestokrat po osemnajst ur zaporedoma. Da se ne bi polenil, je celo jedel pomalem; med delom je srehal kavo, katero je pripravljaval sam iz treh različnih mešanic. Večerja obstoji zanj iz enega jajca, nekoliko sadežev in čaše vina. Nato leže k počitku, da vstane opolnoči in nadaljuje delo.

L. 1837. pride v Genovi na misel, da so osta-

vili Rimljani v Sardiniji podzemne zaklade s srebrno rudo. Tajnost zaupa nekemu Italijanu, ki se brž okoristi s tem sporočilom. Ko se leto dni pozneje napoti v Sardinijo, da bi realiziral ta načrt, doživi silno razočaranje. Genovezan ima že koncesijo v rokah in je na poti do ogromnega bogastva.

Svojo poznejšo nevesto von Hansko je prepričeval, da bi se dale zaslužiti z izvozom ruskega lesa na Francosko mastne vsote. Ko pa se vrne iz Rusije v Pariz tik pred februarско revolucijo in vidi, da sta mu požrli hiša in oprema 400 tisoč frankov, začne — štediti in je samo goveje meso, da bi skrčil svoje izdatke. Potem kuje načrte o zadruzi dramatskih pisateljev, ki bi obvladovali oder in se bavil z mislijo o nakupu kipa belvederskega Apolona, katerega hoče prodati tistemu narodu, ki bi ponudil zanj največjo vsoto.

Pri von Hanski vara sestro in samega sebe. Sestri piše iz Švice takole: «Tu sem našel vse, po čemur sem hrepenel. Ona je stara 27 let, čudovito lepa, ima najkrasnejše lase, fino polt brinetke, ljubeznivo roko in srce sedemnajstletne deklice. Naivna je kot gospa de Lignolles (nežno-naivna junakinja iz «Faublasa») ter je tako neprevidna, da bi me bila kmalu objela vpričo vseh ljudi. O ogromnem bogastvu niti ne govorim.

Ko je propadel «Vautrin» v Odeonu, se je lotil Balzac velikopoteznega načrta za ureditev vzorne mlekarne, ki bi nesla letno 6 tisoč frankov. Po glavi mu je rojila tudi misel o izdajanju konverzijskega leksikona, pri katerem bi se dalo zaslužiti dva milijona frankov! (Radi teh in sličnih načrtov imenuje Taine Balzaca v prvi vrsti trgovca; poznejši raziskovalci Balzaca so to trditev ovrgli.) Verjel je tudi, da ina pogoje za uspehe v politiki. Smatral se ni le za Napoleona peresa, ampak tudi za rojenega državnika. Kandidiral je l. 1831., 1832. in 1836. za poslanca v več okrajih (Fougères, Cambrai, Angoulême, Chinon), kjer ga ljudje niso niti poznali. L. 1836. govori celo o ministrskem portfelju kot o dovršenem dejstvu in si preskrbi že dva tajnika v osebah grofa Grammonta in markiza de Belloya. Pri volitvah pa dobi vsega skupaj — en glas, in še tega odda zanj pisatelj in prijatelj Viktor Hugo... (Dalje).

Govor poslanca Besednjaka. O priliki proračunske razprave je nastopil posl. Besednjak z odločnim govorom o našem šolskem vprašanju. Zadel je v živo, zakaj nekateri gospodje in ekselence so mu ugovarjali z ničevimi frazami in truščem, ko jih je poslanec z argumenti pritiskal ob steno.

K govoru se povrnemo. Pogumen in posrečen nastop posl. Besednjaka bo vse slov. učiteljstvo sprejelo z zadoščenjem, ker zadeva vprašanje naših vitalnih interesov in ker se prav sedaj spet izvaja nad učiteljstvom pritisk. Naš list je prvi, ki to brez pridržkov, brez predsodkov povdarja, ker znamo ceniti vsako delo v splošno korist.

Prepovedano! Menda bo to ena najobičajnejših besed. Pa se tudi vedno kaj dobi, da beseda ne pride iz rabe. Zdaj je prepovedana ponekod priloga «Edinosti»: Za našo dečo. Ne sme črez šolski prag, ker ni ministrsko aprobirana. Če bi

jo učenček vendar pritresel v šolo, je za to odgovorno učiteljstvo. Po kateri logiki — ta odgovornost, bi človek skoro ne vedel. A dokler bodo v oni prilogi psički, bobenčki, levi, ribice, zvončki in slične prijetne stvari, bodo učenci stalno pozabljali na odgovornost — učiteljstva. Vrh tega je pa še res, da vse prepovedano še prav posebno — miče. Prepovedano, to je namreč poleg najobičajnejših tudi ena najmanj inteligentnih besed!

En sam korak je od resnosti do smešnosti, pravijo. Dokazuje tudi ta zgodba: V februarju najde učitelj za italijanščino zvezek «Novega roda» pri učencu. Pošlje zvezek — šolskemu skrbstvu. Te dni zaslišijo v «zadevi» slov. učiteljico kr. orožniki. Nezaslišan greh! Ali je vreden črnila in papirja trimesečne preiskave?

Bojimo se za g. Magliacco. Tudi on izdaja «Primavera giuliana» v slovenščini in jo pošilja po šolah v razprodajo. Da si le ne nakoplje kake preiskave!